

**UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA JISMONIY TARBIYA JARAYONINI
TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-PEDAGOGIK YONDASHUVLARI**

Toshtemirov Bekzod Faxriddin o'g'li

Termiz davlat pedagogika instituti

Jismoniy madaniyat kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida 5–6-sinf o'quvchilarini jismoniy tarbiyaga o'rgatish jarayonini takomillashtirishning ilmiy-pedagogik yondashuvlari yoritiladi. Unda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari va jismoniy tarbiya sifatini yuqori bosqichga ko'tarishning metodik asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarning ahamiyati ko'rsatib o'tiladi.*

Kalit so'zlar: *jismoniy tarbiya, pedagogik texnologiyalar, ilmiy yondashuv, innovatsion metodlar, sog'lom turmush tarsi*

Kirish.

Bugungi globallashuv va texnologiyalar tezkor rivojlanayotgan davrda ta'limning barcha yo'nalishlari singari jismoniy tarbiya jarayoni ham yangicha ilmiy-pedagogik yondashuvlarni talab qilmoqda. Umumta'lim maktablarida, xususan 5–6-sinf o'quvchilarini jismoniy tarbiyaga o'rgatish – nafaqat ularning jismoniy salomatligini mustahkamlash, balki shaxs sifatida barkamol rivojlanishini ta'minlashning asosiy omillaridan biridir.

Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, an'anaviy dars uslublari va bir xil mashg'ulot shakllari ko'plab hollarda o'quvchilarda yetarli qiziqish uyg'ota olmaydi, o'quv jarayoni samarasini pasaytiradi. Shu bois jismoniy tarbiya sifatini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion metodlar va ilmiy asoslangan yondashuvlarni qo'llash dolzarb vazifa sifatida qaralmoqda. Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-pedagogik qarashlar, samarali faoliyat mexanizmlari va o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi metodik yondashuvlar chuqur tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Jismoniy tarbiya umumta'lim maktablari o'quv-tarbiya jarayonining ajralmas tarkibiy qismi sifatida bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ularning jismoniy rivojlanishini ta'minlash va ijtimoiy moslashuv darajasini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, 5–6-sinflarda jismoniy tarbiya darslarini samarali tashkil etish va takomillashtirish uchun ilmiy-pedagogik yondashuvlarning mohiyatini to'g'ri anglash muhim ahamiyat kasb etadi. Avvalo, ilmiy-pedagogik yondashuv deganda ta'lim jarayonini ilmiy asoslangan metodlar va ilg'or tajribalarga tayangan holda, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olib tashkil etish tushuniladi. Bu yondashuvning asosi - har bir

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

mashg'ulotning mazmuni va shaklini faqatgina jismoniy tayyorgarlik bilan cheklab qo'ymasdan, uni ma'naviy, psixologik va ijtimoiy rivojlanish omillari bilan uyg'unlashtirishga qaratishdir.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishda birinchi navbatda interfaol metodlar muhim o'rin egallaydi. Jumladan, sport o'yinlari elementlari, guruhli mashg'ulotlar, raqobatga asoslangan topshiriqlar va treninglar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Masalan, 5–6-sinf yoshidagi bolalar uchun ko'p hollarda oddiy jismoniy mashqlarni bajarish zerikarli bo'lishi mumkin, shuning uchun har bir darsni syujetli-topshiriqlar, musobaqalar va ko'rgazmali vositalar bilan boyitish maqsadga muvofiq. Ilmiy yondashuvning yana bir muhim jihati - sog'lom turmush tarzini shakllantirishga oid tushunchalarni tizimli ravishda o'rgatishdir. Bu jarayonda bolalarda gigiyena, to'g'ri ovqatlanish, dam olishning foydali shakllari va shaxsiy gigiyena qoidalari bo'yicha bilim va ko'nikmalarni tarbiyalash muhim. Bunday ishlar jismoniy mashg'ulotlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, innovatsion metodlar orasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari ham tobora kengaymoqda. Masalan, jismoniy tarbiya darslarida multimedia vositalari orqali mashq komplekslari, video darsliklar va animatsion ko'rsatmalar namoyish etilishi o'quvchilarning harakatlarni to'g'ri bajarishini osonlashtiradi. Shu bilan birga, nazorat va baholash jarayonlari ham elektron shaklda tashkil etilsa, o'quvchining rivojlanish dinamikasini aniq qayd qilish imkoniyati oshadi. Ilmiy-pedagogik yondashuvlar o'qituvchidan ham metodik tayyorgarlik, ham yangilikka ochiqlikni talab qiladi. Dars rejalarini tuzishda faqatgina o'quv dasturidagi majburiy standartlar bilan cheklanib qolmaslik, balki bolalarning qobiliyatiga mos differensial yondashuvni ishlab chiqish zarur. Masalan, ayrim o'quvchilar yugurish va tezkor harakatlarda faol bo'lishi mumkin, boshqalari esa sport o'yinlari yoki texnik mashqlarda muvaffaqiyatga erishadi. Har bir bolaga individual yondashuv ko'rsatish ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va jismoniy faollikdan qoniqish hosil qiladi.

Ta'kidlash lozimki, jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirishda psixologik iqlim ham muhim o'rin tutadi. O'quvchilar o'zini qulay va erkin his qiladigan muhitda jismoniy mashg'ulotlarni bajarish istagi kuchayadi. Shu bois o'qituvchi bolalarga faqat buyruq beruvchi emas, balki rag'batlantiruvchi, maslahat beruvchi va do'stona yordam ko'rsatadigan rahbar sifatida namoyon bo'lishi zarur. Yana bir muhim yo'nalish - ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishdir. Uy sharoitida bolalarning jismoniy faolligini qo'llab-quvvatlash, ularga muntazam mashq qilish va sog'lom turmush tarzi odatlarini shakllantirishda ota-onaning roli beqiyos. Shu sababli, maktabdagi jismoniy tarbiya ishlari oilaviy tarbiya jarayoni bilan uyg'un holda olib borilishi lozim.

Xulosa

Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirishning ilmiy-pedagogik yondashuvlari zamonaviy ta'limning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda. Ilg'or pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va individual yondashuvlarni

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

birlashtirgan holda tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishga, jismoniy rivojlanish darajasini oshirishga va ijtimoiy faolligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Pedagogning o'z ishiga ijodiy yondashuvi, axborot-kommunikatsiya vositalaridan oqilona foydalanishi va ota-onalar bilan hamkorligi jismoniy tarbiya samaradorligini ta'minlaydigan asosiy omillar hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda tizimli va ilmiy asoslangan ishlarni davom ettirish umumiy ta'lim sifatini yuksaltirish va kelajak avlodning sog'lom, faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020 yil 23 sentabr, O'RQ-637-son. <http://lex.uz>
2. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni (yangi tahriri). 2015 yil 5 sentabr. 174-son. "Xalq so'zi" gazetasi.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 6 noyabrdagi "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-sonli Qarori. <http://lex.uz>
4. Abdullaev A., Xonkeldiev Sh. Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi. – Toshkent, O'zDJTI, 2005 yil. – 300 b.
5. Axmatov M.S. Monografiya. Uzluksiz ta'lim tizimida ommaviy sport-sog'lomlashtirish ishlarini samarali boshqarish. – T.: 2005 y. – 235 b.
6. Goncharova O.V. Yosh sportchilarning jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish. O'quv qo'llanma. – O'zDJTI, Toshkent, 2005 yil. – 171 b.